

dailėraštis

LDS informacinis leidinys • 2014 m. rugsėjis

Šiame numeryje:

2 psl.

Kvadrienalė 2014:
dailė ant vėliavos stiebo

NIJOLĖ NEVČESAUSKIENĖ
A. Čepausko grafikoje – istorinės kronikos

3 psl.

LIJANA ŠATAVIČIŪTĖ
Keramika be ribų

JURIS BERGINS
Dionisas ar Saulės dievas

4 psl.

Atgarsiai. Jubiliejai. Parodos. Informacija.
In memoriam

LILIJA VALATKIENĖ

Už nuopelnus Lietuvai įvertinti du LDS nariai

Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos proga ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi apdovanota skulptorė, monumentaliosios skulptūros istorinėmis ir senųjų kultūrų paveldo temomis kūrėja, Vilniaus dailės akademijos profesorė **Daliutė Ona Matulaitė**, o ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu – tapytojas, meno kūrinių tradicinio eksponavimo puoselėtojas Lietuvoje ir pasaulyje **Sigitas Staniūnas**.

Skulptorės Daliutės Onos Matulaitės kūrybai įtakos turi tautodailės medžio ir metalo skulptūrinė plastika, senovės baltų, senovės kinų, japonų, majų, ikirikikščioniškoji Europos kultūra. Į menininkės kūrinius, užsifruotus, filosofiskus, dvelkiančius moteriškumu, reikia įsigilinti – neskubant kiekvieną skulptūrą apeiti iš visų pusių, savotiškai pabendrauti su ja, kad suprastum jausminę būseną. Tvirtai savo pasirinktu keliu einanti menininkė yra pasakiusi: „Tos būsenos vienaip ar kitaip įsismelkia į mane, kai turiu spręsti, ar jos skleis gėrį, ar įneš negatyvią nuotaiką. Iš tų būsenų turiu pakrauti sunkų molio kalną savais jutimais, sava energija. Iš to paskui lipdau tą didelį darbą. Reikia ne tik suvaldyti formą, erdvę, kompoziciją, bet ir įsmelkti gyvastį, skleidžiančią viltį ar kitus žmogiškuosius jausmus. Monumentalioji skulptūra ženklina savo laiką ir perduoda žinią ateičiai: čia yra mūsų Tėvynė“.

Neseniai Budapešto širdyje, šalia miesto gynybinės sienos, buvo atidengtas didingas D. O. Matulaitės paminklas Lietuvos didžiajam kunigaikščiui ir Lenkijos karaliui Jogailai ir karalenei Jadvygai.

Skulptorė prisipažįsta, kad pasiūlymas sukurti skulptūrą Jogailaičių dinastijos pradininkams buvęs labai netikėtas, tačiau labai malonus. Ir užsimena, kad nuo savo jaunystės laikų skulptūros „Stumbras“, susietos su heraldika, taip pat „Neringos“, išaugusios iš legendų, visą laiką ieškojusi mito ir legendos. Monumentaliosios skulptūros darbe ją domino ta užkoduota pslaptis, kuri galėtų pragyventi ir patį autorių, ir su juo susijusius asmeniškumus. Taip sutapo, kad 2011 m. Druskininkuose pastačiusi paminklą paskutiniam Jogailaičiui Žygimantui Augustui ir Barbora Radvilaitei, vos po poros metų sulaukė malonaus skambučio, kviečiančio sukurti paminklą tos pačios dinastijos pradininkams. Skulptorė buvo kruopščiai įsigilinusį istorinę medžiagą, tad grįžimas į ankstesnius laikus pasirodė įdomus ir intriguojantis.

Sužinojusi, kad paminklas Budapešte stovės šalia gynybinės sienos ir Vienos vartų, pjeđestalą

tęsinys 2 psl. →

NIJOLĖ NEVČESAUSKIENĖ

Paroda „Kelias / Ceļš / Kett“ – Baltijos šalių vienybės simbolis

Galerijos direktorė ir projekto kuratorė Dovilė Tomkutė-Veleckienė, Estijos dailininkų sąjungos pirmininkas Vano Allsalu, Latvijos dailininkų sąjungos pirmininkas Igors Dobičins, vertėja Daiva Janavičienė ir Lietuvos dailininkų sąjungos pirmininkė Edita Utarienė parodos atidarymo metu

Rugsėjo 2 d. Lietuvos dailininkų sąjungos galerijoje „Arka“ Vilniuje atidaroma bendra Lietuvos, Latvijos ir Estijos paroda „Kelias / Ceļš / Kett“, skirta Baltijos kelio 25-mečiui paminėti. Paroda – svarbus įvykis tiek meniniu, tiek pilietiniu aspektu, primenantis jaudinančias Baltijos šalių vienybės akimirkas ir nepriklausomybės priešaušrį.

Parodos sumanytoja ir kuratorė Dovilė Tomkutė-Veleckienė siekė akcentuoti šalių vienybės liudijimą Baltijos kelyje. Vienybė svarbi ir šiandien, siekiant atskleisti menininkų pozicijas bendrame projekte, atspindinčiame sudėtingus laikmečio pokyčius, skirtingą Baltijos šalių ekonominę, politinę ir kultūrinę situaciją. Parodoje pasitelktos visuomenei ir kūrėjams aktualios laisvės, nepriklausomybės, valstybingumo, tautinės savimonės idėjos buvo apibrėžtos „kelio“ kaip ėjimo į priekį, žmogaus gyvenimo kelio, nūdienos aktualijų meninės išraiškos metafora.

Šiame kontekste verta prisiminti, kad kelio samprata mitologijoje ir įvairiose religijose yra daugiaprasmė, reiškianti ne tik atkarpą tarp dviejų taškų erdvėje, bet įvardijama ir dangaus, kalno, pasaulio medžio viršūnės simboliais. Kelionės tikslas – tai kelio pabaiga, atspindinti ir svarbiausias sakralines vertybes. Baltijos kelio tikslas – kartu ir pabaiga – tai Nepriklausomybės pradžia. Kiekvienos valstybės įgyvendintas ir išgyvenamas skirtingai ir šiandien. Kaip šį daugiaprasmišį laisvės siekią procesą analizuoja, supranta, permąsto skirtingų šalių, įvairių sričių menininkai?

Parodoje pakviesti dalyvauti profesionalūs menininkai iš Latvijos, Estijos ir Lietuvos tarsi pakartojo Vilniaus tapybos trienalijų idėją. Latvijos ir Estijos dailininkų sąjungų kuratoriai savarankiškai suformavo kolekcijas, kur kiekvienai šaliai atstovauja po dvylika autorių. Didžiausią parodos dalį sudaro lietuvių kolekcija – rodomi 36 autorių darbai. Ji surinkta laisvu kandidatavimo būdu, kai kurie menininkai darbus sukūrė specialiai parodai. Spalio mėnesį numatyta parodą perkelti į Rygą ir eksponuoti Lietuvos dailininkų sąjungos galerijoje. Vėliau ji kelias ir Naujojo meno muziejų Pernu ir Estijos nacionalinės bibliotekos galeriją Taline.

Estijos dailininkų sąjungos kolekcija (kuratorė Inga Heamägi) šioje ekspozicijoje yra lyderė – pasirinkti skirtingų kartų žy-

mūs menininkai. Todėl kolekcijoje ryškėja įvairių, kartais net visai priešingų polių idėjinės ir plastinės pozicijos, apžvelgiančios nūdienos globalios visuomenės gyvenimą. Žmogaus ir aplinkos santykis, visuomenės ir individo būtis atsiskleidžia raiškos būdų įvairovėje. Tarp tradicinių tapybos, grafikos ir skulptūros formų įsiterpia instaliacijos ir videokūriniai. Jie kuria neapibrėžtus, ekstremalius kelio, judėjimo ir kovos pavidalus. Naujus abstrakcijos instrumentus pasirinkęs vienas ryškiausių šiuolaikinės estų tapybos atstovų Jaanas Elkenas išsiskiria šiuolaikinės realybės liudijimais: ženkliška juodai baltų tonų tapyba, skleidžiančia gatvės graficijų, kompiuterinių atspaudų energiją. Naudojamas nervingai agresyvius juodus ir baltus potėpius, jis kuria stilių, dažnai vadinamą „graficijų abstrakcionizmu“. Stebina masyvios Johnson & Johnson formos. Vano Allsalu ekspresionistiniai tapybos kūriniai atsiveria gaivališka energija. Siimo Tanelio Annuso fragmentiški atspaudai atskleidžia metalo raižinių statiškas fotografines formas. Ryškios savimonės paieškos žymi Tanjos Muravskajos videokūrinius.

Latvijos dailininkų sąjungos kolekcijoje (kuratoriai Igoris Dobičins, Inese Baranovska) pristatomos taip pat įvairių kartų autorių ir skirtingos meninės raiškos modernios idėjos bei patirtys. Čia vyrauja tapybos darbai, išsiskiriantys plastine įvairove, nūdienos aktualijomis. Latvijos menininkai akcentuoja svarbiausią pasirinkimo laisvę – būti menininku. Tai reiškia galią puoselėti ir tikėjimo laisvę, t. y. laisvę laužyti stereotipus, laisvę būti savimi. Baltijos kelio samprata atskleidžiama ir fotografiškai, ir dekoratyviai vizualiai (Patrīcija Brekte, Rihards Delvers), ir netiesiogiai (Ansis Butnors), tapybiškų metaforų pavidalais (Sigita Daugule), hiperrealistiniais ir popmeno aspektais (Neonilla Medvedeva, Rihards Delvers, Laura Ozola). Ypač išsiskiria Jurio Utāno kūriniai, pasižymintys netikėta menine raiška, atskleidžiantys visuomeninį dialogą. Anksčiau kūręs alegorinius žinomų politikų portretus, menininkas ir šioje parodoje įtaigiai pabrėžė asmeninių ir globalių idėjų ryšį. Karlis Siliņis atskleidžia sulėtintą tapybinės kalbos ir kelio vizualumo susiliejimą. Igorio Dobičino metalo plastikos skulptūros yra įtaigi emocijų ir idėjų medžiaginė išraiška.

Lietuvos dailininkų sąjungos kolekcijoje (sudarytoja Dovilė Tomkutė-Veleckienė) dominuoja tapyba, bet įtraukta ir juvelyrikos, keramikos kūrinių, kurie papildo konceptualią, dekoratyvią visos kolekcijos kryptį. Tebėra ryški ir ekspresyvi linija, realius motyvus ir abstrakcijas eksploatuojantys kūriniai. Turinio atžvilgiu lietuviškoji kolekcija subtilesnė, be deklaracijų, iššūkių ir kontrastų, niuansuotai akcentuojamas filosofinis žmogaus ir kelio santykio aspektas, tad beveik kiekvienas autorius vertas atskiro apibūdinimo.

Vizualiai įtaigiai žmogiškosios kančios kelio idėją įtikinama tapybine raiška įkūnija Aleksandro Vozbino darbai. Daugiaprasinės gyvybinės energijos sklidina Dainiaus Trumpio tapyba. Spalvomis ir plastine forma paveikūs Vilmanto Marcinkevičiaus tapybos veidžmogiai. Simbolinių prasmių ieškantis Algimantas Biguzas įtikina savo tapybos raiška, Michelangelo Antonioni filmų nuotaiką skleidžia Gintaro Palemono Janonio tapyba.

Dekoratyvumu ir plastiniu įvairiapusiškumu pasižymi Jolantos Kyzikaitės kompozicijos, sugestijuojančios šių dienų aplinkos aktualijų svarbą. Ričardas Bartkevičius kelio idėją plastiškai suveda į kelio–kopėčių–bėgių transformacijas. Mindaugas Breiva įtaigiai kinematografiškai paliečia laiko ir erdvės aspektus. Pirmapradžiu būties pulsu dvelkia Monikos Furmanavičiūtės ekspresyvūs darbai. Abstrakcijų įtaiga ryški Dalios Kasčiūnaitės kūriniuose, kuriuose atskleidžiamos įvairiapusiškos tapybos kalbos gelmės. Abstrakcija ir tapybiškai daugiaplane kalba kelio idėjas įtikinamai plėtoja Arūnė Tornau, Simonas Skrabulis. Lyriškos intonacijos ryškios Ričardo Garbačiausko, Lionės Grigaliūnaitės, Irenos Breivienės abstrakcijose. Įtaigią daiktiską pusiausvyrą abstrakcijų stilistikoje pasirinko Loreta Zdanavičienė, tapybiškai grafiškos yra Jūratės Mitalienės kompozicijos. Hiperrealistinės ir estetizuotos formos skleidžiasi Miglės Kosinskaitės numanomose istorijose, Andriaus Miežio kūriniams nestinga plastinės įvairovės, Dovilės Tomkutės atspauduose perteiktos nostalgijos kelio idėjos, Daliutės Ivanauskaitė nepaliauja stebinti grafinės kalbos šviežumu ir fantazija.

Pirmoji Baltijos „Kelio“ paroda reikšmingai įprasmina istorinę datą ir tampa svarbiu šių šalių meninio gyvenimo atspindžiu. Nepriklausomybė meno erdvėje reiškia individualias idėjų paieškas, atskleidžia svarbius kaitos procesus. Tačiau svarbiausia yra tai, jog Estija, Latvija ir Lietuva pagaliau iš naujo atrado viena kitą Baltijos regiono erdvėje. Tikėtina, kad tokios parodos, inicijuojamos Lietuvos, Latvijos ir Estijos dailininkų sąjungų, vyks ir toliau, jos padės atskleisti ir palyginti, kas mes esame ir meno erdvėje. Baltijos kelias yra nesustojantis procesas. Jis generuoja atsinaujinimą, meninės bendrytės ir kūrybiškumo idėjas.

Paroda veiks iki rugsėjo 27 d.

Parodos partneriai – Lietuvos dailininkų sąjunga, Latvijos dailininkų sąjunga, Estijos dailininkų sąjunga, Latvijos dailininkų sąjungos galerija, Pernu naujojo meno muziejus, Estijos nacionalinė biblioteka. Projekto rėmėjai – Lietuvos kultūros taryba, Baltijos šalių ambasados, UAB „Libra Vitalis“, viešbutis „Europa City“, dienraštis „Respublika“ ir kt.

Kvadrienalė 2014: dailė ant vėliavos stiebo

Lapkričio 5–gruodžio 31 d. Vilniuje vyks Lietuvos dailininkų sąjungos organizuojamas renginys „Kvadrienalė 2014: Dailė ant vėliavos stiebo“. Tai jau trečioji kvadrienalė, rengiama LDS, kas ketverius metus kviečianti menininkus pristatyti savo naujausią kūrybą. Pagrindinė kvadrienalės kolekcija bus rodoma Vilniaus gynybinės sienos bastėjoje. Kitos rudens ir žiemos erdvės – LDS galerija „Arka“ ir Dailininkų sąjungos galerija. Dailėtyrininkė **Kotryna Džilavjan** kalbasi su „Kvadrienalės 2014“ (Q14) meno vadovu **Vaidotu Žuku**.

Ar galėtumėte trumpai pristatyti svarbiausius 3-iosios kvadrienalės renginius ir akcentus?

Vienas svarbiausių kvadrienalės akcentų – virtualioji kvadrienalė www.q14.lt, atidaryta jau nuo liepos pradžios ir veiksianti iki pat 2018 metų. Čia iš 130 Lietuvos ir užsienio lietuvių, pareiškusių norą dalyvauti ir atsiuntusių savo medžiagą, jau užregistruojame 90 kandidatų. Svetainė yra puikus būdas supažindinti visuomenę su menininkų kūryba bei patiems menininkams įvertinti savo ir kolegų darbus.

Pagrindinis renginys – paroda – lapkričio 5 d. bus atidaryta Vilniaus gynybinės sienos bastėjoje. Ekspozicinė erdvė netikėta, pirmą kartą visuomenei atidaroma po penkerių metų rekonstrukcijos. Kvadrienalė taip pat lydi „Meno tentai“ ir „Meno kinas“. Tačiau daugumos iš mūsų suprojektuotų meno tentų Vilniaus savivaldybė neleidžia iškabinti, todėl dar svarstome jų likimą. Komponuojame ir 1000 kadru Q14 „Meno kiną“, kuris bus rodomas keliose sostinės erdvėse rudens ir žiemą. Vienas įdomiausių Q14 akcentų – šiuolaikinio meno vėliavą perima moterys! Jų gausa ir veržlumas jau lenkia tradicinę meno lytį.

Naujosios kvadrienalės moto – dailė ant vėliavos stiebo – skamba ir romantiškai, ir maištingai. Ar kuriate platformą naujiems meniniams pareiškimams, siekiate griauti konvencijas, siūlote kokybinius pokyčius?

Sakote tiesą – menininkų svarbiausias maištas – meno kokybė. Griauti konvencijas reikia, bet tai daryti būtina žinant, dėl ko tai darai. Kaip

sakydavo sovietmečiu neprisitaikiusių menininkų mokytojas Justinas Mikutis: „Kalbėti moka visi, bet svarbiausia – turėti ką pasakyti.“ Taigi, svarbiausia mene – ugnis, polėkis, jėga. Šiuolaikinis menas gali būti sukurtas ir tradicinių formų, ir pasitelkiant naujausias technologijas, su netikėtais žanrų posūkiu. Bet jis negali būti nuobodus, savimeiliškas, prisitaikėliškas.

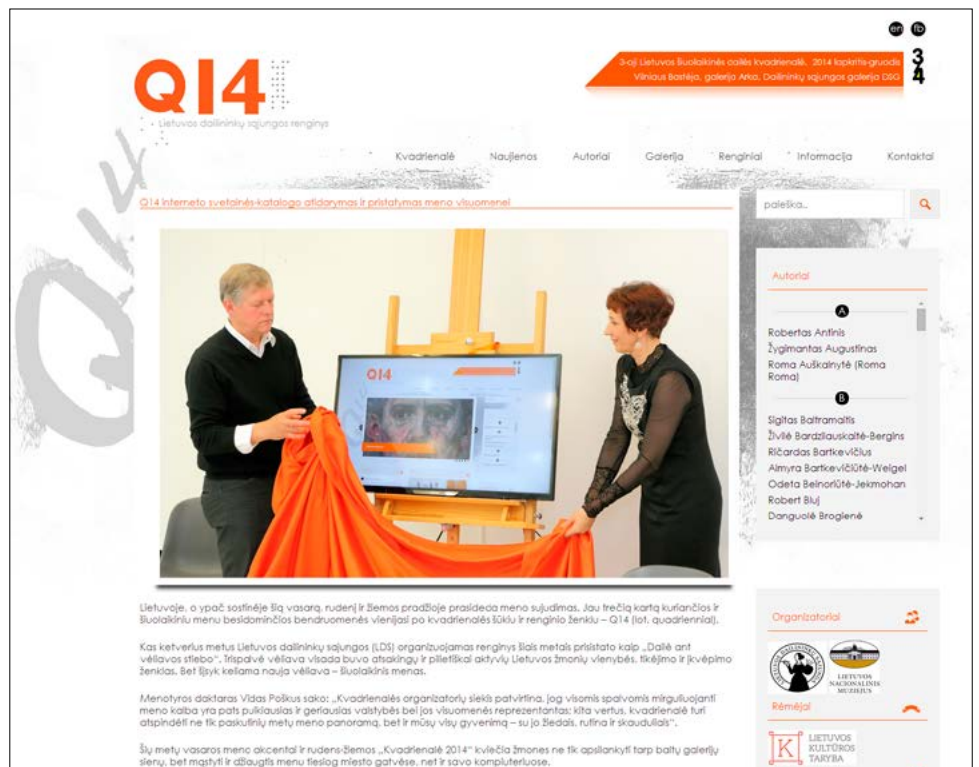
Teigiame, kad kvadrienalės tikslas – ne tik atspindėti svarbiausius Lietuvos šiuolaikinės dailės procesus, bet ir pristatyti pilietiškai ir socialiai angažuoto meno pavyzdžius. Peršasi mintis, kad kvadrienalėje dominuos meno ir politikos klausimai, socialinė problematika?

Kol kas dar sunku pasakyti, kurios temos dominuos. Šiuolaikinis menas neatsiejamas nuo meno ir politikos klausimų, socialinės problematikos, visuomenės kritikos. O rasti savą, originalią ir netikėtą meno kalbą, reaguojančią į socialines ar politines aktualijas, nėra lengva, tai ne pusmečio reikalas. Pilietiškaus brėstama visą gyvenimą – ir okupacijos sąlygomis, ir laisvėje. Bet jau dabar matau kelis puikius Q14 autorius, kurie pasiūlė aktualius ir aukščiausios kokybės meno kūrinius, – tai Stasys Eidrigevičius ir Edmundas Saladžius.

Taip pat sakote, kad kvadrienalė siekia meno priemonėmis pristatyti pilietinį ir tautinį tapatumą. Ar galėtumėte išplėtoti šį teiginį?

Mes negalime iširti kosmopolitiniame meno katile. Prof. Juozas Keliuotis mums kartodavo Lietuvos tarpukario menininkų ir rašytojų moto: „Turinys – tautiškas, forma – moderni.“ Tokiu keliu ejo geriausi XX a. mūsų menininkai: Antanas Samuolis, Viktoras Petravičius, Antanas Mončys. Tačiau specialiai nieškos kūrinių, kuriuose vyratų patosiškos tautinės temos ir sunkiasvorė socialinė kritika. Manau, kad menininkas, kuris gyvena ir kuria toli nuo Lietuvos ir nori prisijungti prie kvadrienalės, yra puikus tautiško ir pilietiško menininko pavyzdys. Norime, kad menininkai nesislėptų po trispalvės varšomis, o neštų kokybišką meną kaip vėliavą.

Kas gali dalyvauti kvadrienalėje: ar rengiamas konkursas, ar patys kviečiate autorius?

Virtualioji kvadrienalė www.q14.lt

Kokie vertinimo kriterijai nulems galutinę kvadrienalės kolekciją?

Kaip minėta, konkursas jau dabar vyksta virtualiu pavidalu. Menininkai gali siūlyti patys, gali siūlyti ir savo kolegas. Šiuo etapu menininkai turi siūlyti informaciją apie save ir kūrinius kvadrienalės organizatoriams, vėliau iš šių kūrinių bus formuojama pagrindinė ekspozicija. Gavome pastabų, kodėl meno kūrinių pradinė atranka vyksta virtualiai. Šiuolaikinis menininkas tiesiog privalo naudotis elektroninėmis ir skaitmeninėmis priemonėmis. Jei vis dėlto kai kas nori technologijas ignoruoti – visi gali pasinaudoti ir senuoju būdu, t. y. atnešti savo darbus spalio 1–4 dienomis į bastėjų kūrinių atrankai. Nėdelė, bet bendro kokybinio tikslo siekianti Q14 komanda yra kelių žmonių grupė, kuri dirba jau beveik metus ir nė karto nesusipyko. LDS pirmininkė Edita Utarienė, kuratorė Ieva Ščervianaitė, dizaineris Jurgis Vroblevičius ir neseniai prie mūsų prisijungęs šiuolaikinio meno kūrėjas

Šarūnas Nakas – tokia mūsų nedidelė, bet labai darbinga grupė. Odiozinės meno tarybos, kurios išspardavo mūsų kūrinius sovietmečiu, man nepriimtinos. Meno vertinimo kriterijai lieka amžinieji – kokybė, prasingumas, šviežia, netikėta išraiška. Tai ir sieksime parodyti.

Ar tai, kad viešinate kandidatuojaančių autorių kūrinius kvadrienalės interneto svetainėje, reiškia, jog siekiate įtraukti ir visuomenę į diskusiją?

Taip. Mes norime, kad visi matytų bendrą kontekstą. Ir net tie autoriai, kurie nepateks į galutines parodas, matys ir gretins savo pasiryžimo ugnį su kitais autoriais. Mūsų tikslas – sukaupti ne lokaly, bet kiek įmanoma platesnį geriausių Lietuvos ir užsienio lietuvių menininkų branduolį. Kai hunai artėja prie pilies sienų – svarbūs visi, jauni ir vyresni – svarbu, kad drąsiai keltų meno vėliavą.

Ačiū, Vaidotai, linkiu sėkmės visai kūrybinei komandai!

Už nuopelnus Lietuvai įvertinti du LDS nariai

← pradžia 1 psl.

sumanė kaip forpostą, gynybinį bokštą. Paties paminklo idėją padiktavo didelis amžiaus skirtumas tarp Jogailos ir Jadvygos. Ant pjedestalo šią porą sąmoningai sodino per atstumą. Tarp jų – stela su trijų valstybių: Lietuvos, Abiejų Tautų Respublikos ir Vengrijos – herbais.

„Paminklo koncepcija – istorijos punktyras, nes tai, kas mus pasiekia iš tų laikų, yra tik fragmentai ir kronikų interpretacijos. Šie valdovai susituokė 1386 m., o tai – labai tolimas laikas“, – sako D. O. Matulaitė, į skulptūras įdedanti savo patirties ir energijos dalį. Ir priduria esanti laiminga, nes turi kūrybos bendraminčių. Žmonių, suvokiančių, kodėl tai daroma, kodėl miestų aikštėse skulptūros kalba išsakyti žodžiai turi būti suprantami visiems.

Menininkas kuria vienatvėje. Ši teiginį patvirtindama, profesorė prieš kurį laiką atsisakė darbo Vilniaus dailės akademijos Skulptūros katedroje. Išleidusi į gyvenimą paskutinę savo mokinių laidą, nusprendė atsidėti vien kūrybai. Prisimena, kad bendrauti su studentais jai būdavo labai įdomu, bet ištrūkusi iš tos rutinos pajuto laisvę, džiaugiasi įgijusi visai kitokią kūrybinį tempą. D. O. Matulaitė save vadina ilgų nuotolių bėgike. Kai dirba, jai niekas daugiau neegzistuoja. Pamišta poilsį, neskaičiuoja valandų, susikuria savotišką pusiausvyros susitelkimo būseną.

***
Tapytojas Sigitas Staniūnas garsėja ne tik išskirtiniu tapybos braižu, bet ir netradiciniu meno kūrinių ekspozavimu. Nėra kito tokio menininko, kuris taip domėtusi simbioze, spalvų ir garsų santykiu su pasauliu, kaip S. Staniūnas. Tuo yra nepakartojamas ir roko žvaigždės, Stingas, Kenny G, Dominicas Milleris ir kiti, atvykstantys į Lietuvą ieškoti muzikos, panardintos S. Staniūno spalvose. Jo galerijoje vyksta unikalios muzikos ir tapybos improvizacijos. Kam pavyksta pamatyti tokį reginį, išties gali jaustis išskirtinai pamalonintas paslaptiame menininkų pasaulyje.

Dailininkas savo kūrybą yra apibūdinęs taip: „Aš kuriu ne koloristinę tapybą, bet daugiabuoksnę, kai paveikslas atsiranda tarsi iš daugybės šilko spalvų skarų. Tai suteikia spalvoms prasmę, paslaptį, nors tampa gana ilgu procesu. Tapau viskuo, visomis tapybos priemonėmis. Bet kartais, kai vyksta tokie susitikimai, reikia kurti daug greičiau. O tapydamas rankomis galiu tai daryti keliomis spalvomis iš karto. Tam reikia keliolikos metų kūrybinio darbo su savimi kasdien.“

Dirba S. Staniūnas ištisias daug. Jis disciplinuotas, rūpinasi savo kūryba, nuolat stebi, kas vyksta meno pasaulyje, aktyviai dalyvauja tarptautiniuose projektuose. Tapytojo parodos buvo eksponuojamos istorinėse vietose: Vilniaus bastėjoje, Arsenale, forte Brazilijoje, forte Toronte. Anksčiau jis apskritai atsisakydavo pristatyti savo kūrybą galerijose. „Bet viskas kažkaip kinta: ir spalvų skalė, ir požiūris. Nesu iš tų menininkų, kurie sukuria šabloną ir vėliau reprodukuoja savo kūrybą“, – savo charakterį ir neaprepiamą polėkį pateisina menininkas. Ir priduria, kad tikrąjį džiaugsmą išgyvena pamatęs, kad jo tapybą supranta ir Brazilijos, ir Lietuvos žiurovai.

S. Staniūnas ilgą laiką svetur buvo vertinamas kur kas labiau nei savo gimtinėje. Nepaisant to, menininkas besąlygiškai myli savo šalį. Kartą jis yra prisipažinęs: „Man pavyko – nereikėjo emigruoti į užsienį, keisti profesijos, kad užsidirbčiau duonai. Mes užaugome uždaroje erdvėje. Tada net dažų bei specialaus pažymėjimo neparduodavo. Tačiau rasdavome, kaip nuvažiuoti į Sankt Peterburgą, tuometinį Leningradą, ir parsitemdavome jų iš dažų fabriko. Vis tiek kurdavome. Esu iš tų užsigrūdintųjų menininkų. Perėjome daugelį etapų. Nuo rūselio iki dabar – šios studijos veiklos.“

Menininkas ilgai ieškojo savo originalios tapybos kalbos. Ir surado. Jo paveiksluose yra filosofijos, poezijos, teatro, meilės ir, svarbiausia – tikrumo, harmonijos ir paslaptiingo grožio.

NIJOLĖ NEVČESAUSKIENĖ

A. Čepausko grafikoje – istorinės kronikos

Aktyviai kuriantis dailininkas Alfonsas Čepauskas LDS „Arkos“ galerijoje liepos 8–26 d. surengė jubiliejinę personalinę parodą „Istorinės interpretacijos“, kurioje eksponavo išskirtinai istorine tematika sukurtus grafikos ciklus „Karšuvos poringė“ (I dalis), „Trapėnų kronikos“ (2008–2009) ir kt. Šiuose darbuose dailininkas siekia įprasmiti Žemaitijos istoriją, legendas, taip pat ir visai Lietuvai svarbius valstybingumą, laisvės, kovų ir kasdienio gyvenimo cikliškumo simbolius.

Ciklas „Karšuvos poringė“ nesiekia būti tiksliai istorinių datų ar faktų kronika. Grafiko kuriamos legendos – daugiaprasmės. Jos tarsi ženkliną tautos istorinės atminties gyvybingumą. Naudodamasis išlikusiais mitais, A. Čepauskas kuria savarankiškas improvizacijas atskiruose lakštuose, jas sujungia stilistiškai savitos kompozicijos, piešinio, stilizacijos raiška.

Atspaudas „Naktigonų vilokė. I“ įkvėptas legendos apie Ivangėnų kaimo pakraštį stūkšantį Karšuvos piliakalnį. Kompozicijos centrą gaubia prieblanda, miglotos šviesos ir prigesintų spalvų, minkštų formų kontūrų plastika. Pagrindinis motyvas – centre pavaizduota išlanki moters figūra, vizualiai įsikomponuojanti į erdvės panoramą.

Mistinio prado, erdvės ir gelmių, kaip būties ženklų, užuominomis ir ryšiu su visata skleidžiami „Kalno gilumoje. II“. Paslapties, ieškojimų nuojautas įkūnijo svarbus kompozicijose tapęs dominuojančios erdvės motyvas („Lobis. III“). Apstu čia ir griežtesnių geometrinių struktūrų, ir nuosakesnių ženklų su medžių, architektūros motyvais („Tankmės rūmai. IV“). Emocinę atmosferą kuria kylančios įtampas ir priešpriešų atsiradimas („Pilnaties naktį. V“). Pasakojime tarytum susijungia gamtos mistinės galios, paslaptiingo „jaunuolio-vilko“ legenda. Sąmonės kloduose slypintys archetipai atgyja gyvūno,

žvėries pavidalais, o A. Čepausko pasakojime susipina įvairios žmonių veidų išraiškos, stilizuotos formų transformacijos, nesiekiančios pažodinės interpretacijos.

Dailininkas primena legendą apie kraštą užpuolusius kryžiuočius, kurie buvo paklaidinti giriose ir pelkėse ir sumušti, o jų „Skaudi viltis“, tikima, davė vardą Skaudvilės miesteliui. Istorijos ženklai atskleidžiami ir pratęsimi šešiolikos lakštų cikle, kuriame remiamasi XIX–XX a. įvykiais Karšuvos žemėje. Vaizdų kodai įprasmina Karšuvos – gimtojo krašto – istoriją, neatsiejamą nuo visos Lietuvos istorijos. Kuriant lakštus buvo svarbi ir asmeninė autoriaus patirtis. Astra vietos ir istorinių asmenybių – Napoleono ir Aleksandro I – susitikimui ties Nemunu Tilžėje, kuris vaizduojamas tarytum ritualizuotas oficialių ir buitinių detalių derinimo piešinys.

Nepakrautose kompozicijose, dažniausiai lygiame fone klostosi apibendrintas, ramus figūrų ir formų ritmas, kuris primena ir liaudiškų raižinių. Visi ciklo lakštai – vertikalaus formato, atspausiti ant balto popieriaus, kas išryškina spalvų derinius, niuansus ir kontrastus. Karšuvos ciklui būdingi spalvos akcentai, atspalvių toninė įvairovė ir ypač turtinga linijų plastinė įvairovė: lanksčios ir laužytos, punktyrinės ir zigzaginės, jos yra pagrindinis pasakojimo įrankis. Meistriškai išnaudojamos mastelių – figūrų dydžių – reikšmės. Jos tampa erdvaus ir visa apimančio pasakojimo pagrindu. Sodrios žalsvos, gelsvos, mėlynos spalvos ir jų tonai mitologinę istoriją nuspalvina stipria įtaiga.

Devynių lakštų „Lizdeikos“ ciklas (2012–2013), sukurtas mišria technika, pasakoja legendą apie Vilniaus įkūrimą. Monochrominių žalsvai mėlyvų tonų grafikos lakštuose ypač mėgstamas autoriaus pasakojimo būdas kompoziciniais laukais perteikia dramatiškus istorijos įvykius. Sudvejintas piešinio kontūras reljefiškai monumentaliai, lyg senųjų Vilniaus monetų reljefais, atkuria pasakojimo įvykius. A. Čepausko mitologiniai ciklai yra tarytum įvaizdinti XXI amžiaus metraštiniško pasakojimai, meistriškos interpretacijos.

Parodų sezono įkarštyje, kai vienas renginys veja kitą, spaudoje nesulaukė dėmesio ne viena reikšminga ekspozicija. Viena tokių – 2013–2014 m. sandūroje LDS Pamėnkalnio galerijoje vykusio Baltijos šalių keramikos paroda „5 x 5 x 5. Keramika be ribų“. Ši paroda – tai projekto, sumanyto 2007 m., tęsia. Jos iniciatoriai – nenuilstanti kauniečių keramikų pora Živilė Bardzilaukaitė-Bergins ir Juris Berginas, kasmetinių Baltijos šalių keramikos parodų „Pavasaris“ ir simpoziumų „Mes“ Kaune rengėjai. 2007 m. Kaune vykusiam „Redukcijos“ simpoziume, organizuotame Lietuvos dailininkų sąjungos Kauno keramikų sekcijos, buvo nuspręsta kaskart vis kitoje Baltijos valstybėje rengti nuolatines lietuvių, latvių ir estų keramikos parodas, kuriose kiekvienai šaliai atstovautų po penkis keramikus.

Rengiant bendras parodas, klostėsi jų tradicijos, plėtėsi kontaktai. Pirmoji, tiesa, dar tik Latvijos ir Estijos „penketukų“ paroda, surengta 2008 m. Kaune. Tuomet pirmą kartą po aštuoniolikos nepriklausomos Lietuvos atkūrimo metų žiūrovai galėjo išvysti, kuo gyvena Baltijos šalių keramikai. Antroji paroda – „Dublis du“, kurioje kūrinius pristatė trijų Baltijos valstybių keramikai, vyko 2009 m. Rygoje, Latvijos dailininkų sąjungos galerijoje. Trečioji, kurios pavadinimas ironiškai interpretavo sovietinį šampą – „Tautų draugystė“, surengta 2010 m. Tartu ir kitais metais perkelta į Taliną.

Ir štai vėl susitikimas Lietuvoje, suvienijęs po penkis keramikus iš kiekvienos Baltijos valstybės. Kai kurie jų – nuolatiniai šių parodų dalyviai, todėl galime sekti jų meninius ieškojimus, stilistikos poslinkius. Keramikos be ribų tema kvietė peržengti rūšines ir medžiagines ribas, kurios šiuolaikinėje dailėje labai neapibrėžtos. Gal dėl to ekspozicijoje vyravo medžiagų įvairovė, keramikos, skaitmeninių technologijų ir „rastų daiktų“ deriniai.

Kaip ir kitose šiuolaikinės keramikos parodose, ir šioje nėra pagrindo kalbėti apie stilistinę autorių panašumą – šiuolaikinis menas toks įvairus, kad kiekvieną parodos autorių galima analizuoti kaip individualybę. Socialinės ir politinės refleksijos, bėgančio laiko apmąstymai, asmeninės patirtys – taip būtų galima apibūdinti vyraujančias idėjas.

LIJANA ŠATAVIČIŪTĖ

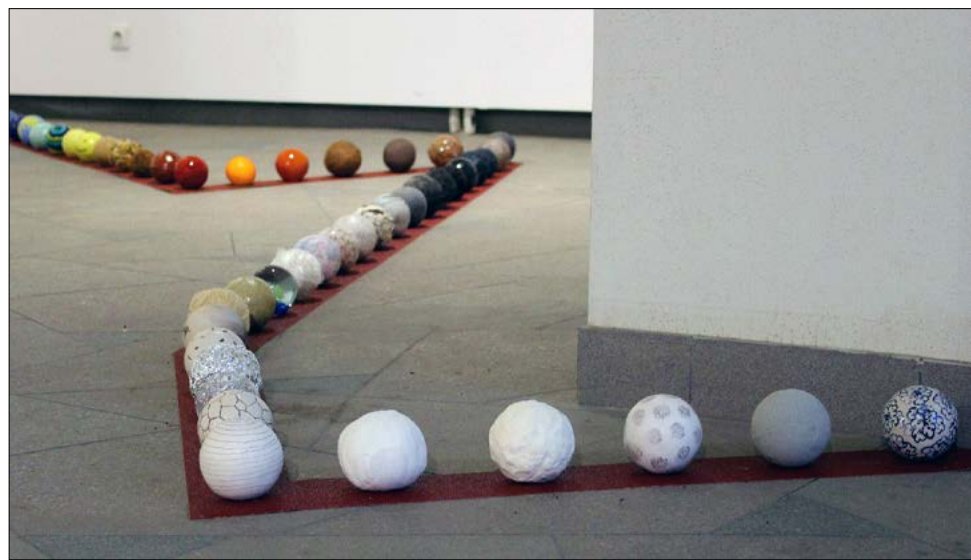
Keramika be ribų

Lietuvai atstovavo Živilė Bardzilaukaitė-Bergins, Eglė Einikytė-Narkevičienė, Valdas Kurkietis, Milena Pirštelienė ir Agnė Šemberaitė. Savas ir Kaune gyvenantis Juris Berginas, bendrose Baltijos šalių parodose prisistatantis Latvijos dailininkų sąjungos atstovu. J. Berginas nuosekliai gilina baltų istorinio paveldo sklaidą senojoje Europoje, teigdamas baltų kultūros archajiškumą ir jos įtaką kitoms senovės imperijoms. Analizuodamas baltiško kalavijo formą ir jo kalbinę išraišką autorius kelia hipotezę apie baltų ir senovės Romos civilizacijos sąsajas („Cardo Maximus“, 2013). Latvės Sanitos Mickus kompozicija „Sutapatinimas“ nukreipta į praeities ir šiandienos santykį, kultūrinio tapatumo paieškas.

Lietuvių kolekcija išsiskyrė socialiniu ir visuomeniniu aktualumu. Politinę kasdienybę smagiai (ir aštriai) apibendrinio Ž. Bardzilaukaitės-Bergins „Demokratija“, sugretindama videoprojekcijoje gyvybingą tautą ir susigūžusį politiką, kuris savo liaudį traktuoja tik kaip rinkimų balsus. Juos simbolizuoja paauskuotos rankelės, kylančios iš susigūžusio politikto galvos.

Daiktus kaip socialinio statuso atspindžius pateikė M. Pirštelienė prabangiais baldais apstatytame akvariume „La doce vita“, kuriame plaukiojo tikra auksinė žuvelė. Šiam kūriniui tematiškai artima prieš veidrodį auksuotais rėmais besipuikuojančio avino skulptūra E. Einikytės-Narkevičienės „Iš purvo į kunigaikščius“, parafrazuojanti rusišką posakį: „Из грязи – в князи“.

Savo ieškojimams ištikima A. Šemberaitė, nuoširdžiai sekanti pasakas iš mažų žmonių gyvenimo. Galerijos erdvė leido autorei praplėsti Raudonkepuraite istoriją, komponuojant nuotraukas ir papildomus įvairių dydžių kompozicijos elementus. Visuomet parodoje traukia V. Kurkietis darbai. Jo reklaminį stendą primenantį plastikine plokštė, kurioje plati šypsena nupiešta iš E maistinių priedų skaičių ir šalia eksponuojamos apverstos išsipūstusios „ledų porcijos“, palietė aktualią maisto pramonės grėsmės problemą. Žaismingai apie

Ingrid Allik (Estija) kūrinių fragmentas

gamtosauoga ir besaikį vartojimą kalbėjo latvė Vita Valdmanė cikle „Gyvūneliai ir aksesuarai“.

Norėtusi mūsų keramikus sugretinti su santūriaisiais estais. Ar lietuviui dažniau pasitelkia prasmines metaforas? Konceptualiai savo kūrybos sritį pristatė jaunosios kartos estų keramikė Kersti Laanmaa. Formos elegancija pasižyminti jos „Pyrolatria“ (lot. ugnies garbinimas) sudaryta iš keramikų naudojamų prietaisų piroksojų, skirtų degimo temperatūrai nustatyti, įkomponuotų nuotraukos su liepsnojančiais medžiais fone.

Atrodo, kad estai nesistengia žiūrovams primygtinai įpiršti kūrinių idėjos, pakreipti jų mintis viena ar kita linkme, nesiekia, kad jų kūriniai būtų lengvai skaitomi. Tiinos Kaljuste žmonių profilių serija įdomi bandymu tą patį objektą konstruoti iš įvairių medžiagų: molio, medžio, vielos, audinio, keliančių nevienodas asociacijas. Panašų kelią pasirinko ir vienodo dydžio kamuolių eilė iš skirtingų medžiagų eksponavusi Ingrid Allik. Viive Väljaots metų laikų simboliką įkūnijo mišrioje kompozicijoje „Ruduo – žiema“, kurioje taip pat panaudojo tradicines ir keramikai neįprastas medžiagas. Kad minimalistinė kryptis nėra vienintelė tarp estų keramikų, itikina Leenos Kuutma žmogiškąjį dualizmą atspindinti figūrinė kompozicija „Juodas ir baltas“.

Vitališka energija juntama medžiagos specifika akcentavusiuose darbuose. Įtaigus gipso, porceliano ir deginto medžio derinys sustiprino latvės Ilzės Emsės-Grinbergos skulptūros „Išsidinginimas“ poveikį. Nenusakomos, į medį ir į žmogaus figūrą panašios skulptūros išorę suštantis akinamai spindintis porcelianas ir viduje žiojėjantys juodi degėšiai paveikūs emociu ir prasminiu požiūriu. Neįprastas medžiagas: stiklą, metalą, vinis – savo darbams dažnai pasirenkanti Ineta Greiža ir ši kartą pateikė intriguojantį porceliano ir pleistro, tampriai apvyniojusio indus, derinį („Materialus sustingimas“, 2013).

Paroda leidžia įvertinti lietuvių keramiką Baltijos šalių kontekste, kalbėti apie mąstymo skirtumus ir panašumus. Jeigu ne bendros keramikos parodos „5 x 5 x 5“ ir Kaune rengiamas „Pavasaris“, kažin ar pažintume esčių I. Allik, V. Väljaots, K. Laanmaa, latvių I. Greižos ir E. Emsės-Grinbergos ir kitų Baltijos kaimynų kūrybą. Paroda atskleidė meninę įvairovę, technologinius ieškojimus, kartu patvirtindama, kad skirtingose šalyse gyvenančių keramikų bendruomenės jaudina bendražmogiškos problemos, kad jie nėra abejingi tikrovės stebėtojai, bet aktyvūs pasaulio piliečiai, susirūpinę ir asmeninėmis, ir globalinėmis problemomis.

JURIS BERGINS

Dionisas ar Saulės dievas Pamąstymai apie simbolių kalbą

Keliaujant po Europos šalis ir lankant archeologijos muziejus, dėmesį patraukė grindų mozaika „Dionisas su draugais grįžta į Naksą, kur pamato Ariadne“ (200–250, Salonikų archeologijos muziejus, Graikija). Figūrinė kompozicija apsupta ornamentu, kuris buvo populiarus antikinėje Romoje nuo etruskų laikų. Kyla klausimas, kaip okupuotoje Graikijoje (nuo 150 m. pr. Kr.), turint galvoje Romos imperijos elgesį su kitų tikėjimų atstovais (pvz., krikščionimis), galėjo rūpėti kitos tautos dievai? Sunku suprasti, ar čia vaizduojamas jaunas vyras su vainiku, panašiu į ažuolo lapų vainiką, tikrai vynu dievas Dionisas. Fone matomas ažuolas be lapų taip pat liudija, kad kalbama ne apie graikų, o apie romėnų dievus. Ženkli aplink figūrinę kompoziciją baltų kultūroje simbolizuoja Perkūną, Saulės dievą ir Žemę Motiną. Tada grindų mozaikos temą būtų galima aiškinti kitaip: ažuolas be lapų simbolizuoja žiemą. Žemė Motina žiemą miega. Žiemą ateina Naujieji metai, naujas Saulės dievas Janas. Senasis Saulės dievas su balta barzda su mumis atsiveikia (Kalėdos). Perkūnas yra miškų ir gyvūnų valdovas, pasitinka ir palydi naująjį dievą – jaunąjį Janą. Angelas su vandens paukščio sparnais būtų atitinkamo etruskų anties simboliui, kuris yra tarpininkas tarp žmonių ir dievų.

Senovės graikų mozaika

Žiūrėdami per baltišką ženklų reikšmių prizmę, mozaikoje „Dionisas su senyvu žmogumi“ (Diono archeologijos muziejus, Graikija) matome du vyrus su ažuolų vainikais ratuose, papuoštuose saulės ženklais. Ratus traukia nežemiškos būtybės. Naujasis Saulės dievas Janas vaizduojamas su šventiška pakeltu gėrimo ragu rankoje, jo žvilgsnis pilnas energijos ir nusiteikimo veikti. Pavargęs senasis Janas, apžėlęs balta barzda, rankoje laiko ilgą lazda su prižišta juosta ir žiūri į dangų. Taip simbolizuojama evoliucija ir gyvenimo prasmė – išėjus senam, ateina jaunas. Šių dievybių atvaizdai ir simboliai aptinkami Lietuvos ir Latvijos teritorijoje: ne tik Narvos, Nemuno kultūroje, bronzos amžiuje, bet ir viduramžiuose.

Kaip teigia istorikas Wolfgangas Seidelis, 1200 m. pr. Kr. sabinai, lotynai, umbrai, oskai, picenai ir daug kitų tautelių suplūdo į Apeninų pusiasalį nuo Baltijos jūros pakrančių. Iš legendų žinoma, kad etruskai Romoje supylė piliakalnį Saulės dievui Janui (Gianicolo) ir karaliui Lacijui (Lazio, latv. *lācis* – lokys). Etruskų tikėjimas tapo Romos imperijos religija, o jų simboliai turi panašumo su baltų tautų ornamentais. Kad Saulės dievo kultas buvo pagrindinis antikinės Europos tikėjimas, liudija ir Jono Basanavičiaus minima artima lietuviams Balkanų tauta – trakai. Bulgarijos teritorijoje rasta apie 1500 piliakalnių, liudijančių apie trakų saulės garbinimą. Ant Aleksandro Makedoniečio (valdė 356–323 m. pr. Kr.), vaizduojamo „Iso mūšio“ mozaikoje, dešinio peties matome sage, primenančią saulės simbolį. Šiandieninė Makedonijos vėliava taip pat puošia saulės atvaizdas, menantis senus laikus. Po tėvo Pilypo II mirties Aleksandras III Didysis du kartus malšino graikų sukilėjus, norinčius atsiskirti nuo Makedonijos ir siekiančius laisvės bei nepriklausomybės. Ar Makedonija buvo helenistinė valstybė ir kokia sena buvo makedonų kalba iki V a. pr. Kr., mokslininkai dar diskutuoja. Nemažai hidronimų, vietovardžių turi baltiškas šaknis, pvz., *Thessala* – atitinkamo latvių kalboje *te sala* („čia sala“); upės pavadinimą Struma (Strouma) atitinka latvių *Straume* („stipri srovė“). Dabartinė makedonų kalba yra slaviska, bet daug žodžių yra bendrašaknių su latviškais (pvz., *ista cena* („tikra kaina“)).

Herodoto laikais graikai makedonus vadino barbarais. Nors makedonai buvo veikiami graikų kultūros, Pelos miesto architektūra liudija buvus senosios Kretos–Mikėnų kultūros stiliaus bruožų. Makedonų tikėjimas taip pat kelia diskusijas: graikai Aleksandrą III Didįjį laikė Dzeuso sūnumi. Užkariaudamas Egiptą (334–332 m. pr. Kr.), Aleksandras III nekeitė esamos egiptiečių valstybės tvarkos ir negriovė šventyklų. Egiptiečiams jis skelbėsi esąs Saulės dievo sūnus, todėl vietos šventikai paskelbė jį Saulės dievo Amono sūnumi.

Kauno dienoje (2009 07 04) publikuotame istorikės Reginos Statkutės de Rosales straipsnyje „Protėviai sugriovė Romą“ pateikta nuotrauka su karaliaus Alariko (*Alaricus Rex Gothorum*) antspaudu. Antspaude pavaizduotas Alarikas, jo krūtinę dengia anuo metu vakarų gudams įprastas pasidabruotas ar paauskuotas šarvas, kurio ornamentai taip pat primena saulės simbolius.

Dievų trejybę vaizdavo ir etruskai. Pavyzdžiui, šumerų III tūkst. pr. Kr. reljefo kompozicijos centre vaizduojamas saulės simbolis, vienoje pusėje – Perkūną primenantis dievybė Gilgamešas su sparnais ir strėlėmis, prilaikantis liūtą. Gilgamešas dažnai vaizduojamas tarp medžių ir gyvūnų. Kitoje kompozicijos pusėje – moters figūra su gyvatės formos puošmena ant galvos, primenanti Žemę Motiną. Tuos pačius trijų dievų ženklus matome ir latvių garsiojoje Lielvardės juostoje. Latviško vieno euro monetą puošia moters profilis, simbolizuojantis seną baltų dievą – Žemę Motiną.

Dabartinio Pakistano ir Indijos teritorijoje senovėje gyvavusi Harapos civilizacija (3300–1600 m. pr. Kr.), palikusi pasauliui sanskritų kalbą ir padariusi įtaką hinduizmui, taip pat buvo saulės kulto puoselėtoja. Archeologai išaiškino, kad Harapos civilizacijos žmonės statė citadeles su ugnies altoriumi, dekoruodavo keraminius indus ornamentais, panašiais į mūsų baltų simbolius.

Juris Bergins (Latvija). *Kavinukas su motyvais iš Vatikano kolekcijos*. 2014, kaulo porcelianas, antglazūrinė tapyba, matinis auksas, h 28 cm

Atgarsiai

Liepos 3–rugsėjo 31 d. Žemaičių muziejuje „Alka“ eksponuota Leonardo Tuleikio (1939–2014) jubiliejinė retrospektyvinė paroda „Tapybos atspindžiai“. Ta proga rugsėjo 21 d. buvo pristatytas dailėtyrininkės, Lietuvos dailės muziejaus Vaizduojamosios dailės rinkinio saugotojos-tyrinėtojos Nijolės Nevčesauskienės parengtas dailininko kūrybos albumas-katalogas *Leonardo Tuleikio tapybos atspindžiai* (išleido Lietuvos dailininkų sąjunga ir Lietuvos dailės muziejus). Deja, vienas ryškiausių moderniosios lietuvių tapybos atstovų L. Tuleikis nesulaukė šio leidinio pasirodymo.

Liepos 8–rugsėjo 30 d. Pylimo galerijoje Vilniuje vyko Antano Gudaičio tapybos konkurso dalyvių darbų atnaujinta ir išplėsta paroda. Ekspozicijoje – ne tik konkurso nugalėtojų: laureatės vardą pelniusios Rūtos Eidukaitytės, garbės diplomais įvertintų Gražinos Vitartaitės, Broniaus Gražio, Aleksandro Vozbino ir Galiaus Kličiaus, bet ir dar dešimties konkurso dalyvių kūriniai.

Šiemet surengtas antrasis Antano Gudaičio tapybos konkursas (pirmasis įvyko 2012 m.) buvo skirtas lietuvių tapybos klasikui, vieno aktyviausių modernistų grupės „Ars“ įkvėpėjui ir Lietuvos dailininkų sąjungos organizatoriui, ilgamečio Lietuvos valstybinio dailės instituto (dabar Vilniaus dailės akademija) profesoriaus Antano Gudaičio 110-osioms gimimo metinėms. Dalyvauti konkurse buvo kviečiami Lietuvos dailininkai profesionalai, savo kūryboje tęsiantys lietuvių koloristinės tapybos tradiciją. Į kvietimą atsiliepė beveik trys dešimtys autorių, kurie pateikė po tris tapybos darbus. Premijos kandidatus svarstė, sprendimą dėl konkurso nominantų atrinkimo bei laureato ir diplomantų vardų suteikimo priėmė vertinimo komisija: menotyrininkė dr. Nijolė Tumėnienė (komisijos pirmininkė), muziejininkas, dailėtyrininkas Romualdas Budrys, tapytojas, Vyriausybės premijos laureatas Aloyzas Stasiulevičius, tapytojas Rimas Bičiūnas, filosofas dr. Krescencijus Stoškus. Konkurso laureatės vardą ir diplomą „Už lietuvių koloristinės tapybos tradicijos tęstinumą ir plėtrą“ vertinimo komisija skyrė tapytojai Rūtai Eidukaitytei. Konkurso garbės diplomais įvertinti tapytojai Gražina Vitartaitė, Galius Kličius, Bronius Gražys ir Aleksandras Vozbinas.

Liepos 18 d. Minsko respublikinėje meno galerijoje „Menų rūmai“ atidaryta Lietuvos dailininkų sąjungos jungtinė kilnojamoji paroda „Šimtmečio portretas“, skirta Kristijono Donelaičio 300-ųjų gimimo metinių jubiliejui. Parodos atidaryme dalyvavo Lietuvos Respublikos ambasadorius Evaldas Ignatavičius, Lietuvos dailininkų sąjungos pirmininkė Edita Radvilavičiūtė-Utarienė, būrys parodoje pristatomų darbų autorių iš Lietuvos, taip pat Baltarusijos dailininkų sąjungos vadovai, kultūros ir meno žmonės, žurnalistai, Minske gyvenantys lietuviai.

Paroda „Šimtmečio portretas“ jau eksponuota Vilniuje, Kaliningrade (Rusija), Gerlice (Vokietija) bei Varšuvoje (Lenkija). Minske rodyti tapybos, grafikos, skulptūros, medalių meno darbai. Žurnale *Verslas ir politika* (2014, nr. 7/8) spausdinamas žurnalistas Lilijos Valatkienės pokalbis su LDS pirmininke Edita Radvilavičiūte-Utariene, kuri teigia, kad „kultūra yra geriausias ambasadorius“. Pasak jos, ši paroda – tai proga suvienyti visas menininkų jėgas, atskleisti naują, originalų požiūrį į istoriją bei tradicijas.

Jubiliejai

Rugsėjis

09 02	Anatolijui Klemencovui	60
09 20	Henrikui Mazūriui	60
09 20	Agniui Tarabildai	50
09 23	Gerardui Raitui Šatūnui	50
09 25	Liudvikui Natalevičiui	60
09 27	Akvilinau Kripaitytei	60
09 28	Marei Aldonai Trečiokaitei	75
09 30	Jūratei Preikišienei (Kadusauskaitei)	50

In memoriam

Vytenis Antanavičius

1964 06 19–2014 06 19

Skulptorius Vytenis Antanavičius gimė 1964 m. Vilniuje. 1982 m. baigė M. K. Čiurlionio meno mokyklą. 1991 m. Vilniaus dailės akademijoje įgijo skulptoriaus specialybę. 1992 m. įstojo į Lietuvos dailininkų sąjungą. Surengė personalines skulptūrų bei instaliacijų parodas galerijoje „Langas“ Vilniuje (1993–1994) ir Kaune (1993). Dalyvavo daugelyje grupinių parodų: Lietuvos respublikinėje skulptūrų parodoje Vilniuje (1990); trijų autorių mažosios plastikos parodoje Vilniaus galerijoje „Langas“ (1991); Lietuvos meno parodoje Lietuvos atstovybėje Maskvoje, Rusijoje (1991); tarptautinėje skulptūros kvadrionalėje „Ryga'92“ Latvijoje (1992); skulptūrų parodoje galerijoje „1905“ Porve, Suomijoje (1993); skulptūrų parodoje „Grupė be grupių“ Vilniaus skulptūros ir medalių galerijoje (1994); parodoje „Sweden longest art exhibition“ Švedijoje (1994).

Skulptorius Vytenis Antanavičius buvo aktyvus skulptūros simpoziumų dalyvis. Dalyvavo skulptūros simpoziume Nidoje (1991); tarptautiniuose skulptūros simpoziumuose: „Wood“ Voru-Kiidi, Estijoje (1992–1994); Bardonekijoje, Italijoje (1994); Sen Pjer de Šartreze, Prancūzijoje (1995, 1996, 1998); Taline, Estijoje (1995); Buduze, Sardinijoje, Italijoje (1996); XIV tarptautiniame akmenų skulptūrų simpoziume Fanane, Italijoje (1997); medžio skulptūrų simpoziume „Figuren+Rituale II“ Kap Arkonoje, Riugeno saloje, Vokietijoje (1997); medžio skulptūrų simpoziume Sagadi Mois, Estijoje (1997); akmenų skulptūrų simpoziume La Sâtre, Prancūzijoje (1998); V tarptautiniame

Informacija

Kvietimas teikti paraiškas parodoms ir projektams 2015 m.

LDS kviečia menininkus, parodų kuratorius, projektų vadovus teikti paraiškas 2015 m. parodų ir projektų rengimui LDS galerijose: „Arkos“ dailės galerijoje, Šv. Jono gatvės galerijoje, Pamėnkalnio galerijoje, galerijoje „Kairė–dešinė“, galerijoje „Meno parkas“, galerijoje „XX“, Klaipėdos galerijoje, LDS parodų salėje (paraiškos be vaizdinės medžiagos nebus svarstomos). Paraiškų svarstymo rezultatai bus pateikti Jūsų nurodytais kontaktais ir paviešinti LDS internetinėje svetainėje 2014 m. gruodžio 5–15 d.

Paraiškų pristatomos iki 2014 m. spalio 10 d. galerijų direktoriams arba LDS reikalų tvarkytojai Ritai Sakalauskienei.

Žurnalo Dailė 2014/2 anketa

Žurnalas *Dailė 2014/2* renka informaciją apie Lietuvos dailininkų kūrybos pasiekimus. Prašome iki spalio 1 d. užpildyti ir atsiųsti anketą, kurią galima rasti LDS internetinėje svetainėje www.ldsajunga.lt/naujienos.

Informaciją siųsti: Žurnalas „Dailė“, Lietuvos dailininkų sąjunga, Vokiečių g. 4/2, LT-01130 Vilnius
Galima siųsti el. paštu: artseria@gmail.com

Rezidencija Akademie Schloss Solitude Vokietijoje

Galutinis paraiškų teikimo terminas: 2014 m. rugsėjo 30 d.

Rezidencija prasideda 2016 m. spalio 1 d. Rezidencija baigiasi 2018 m. gruodžio 31 d.

Rezidencija trunka nuo 3 iki 12 mėnesių. Veiklos sritys – architektūra (dizainas, kraštovaizdžio architektūra, urbanistinis planavimas); vaizduojamasis menas (kartu ir performansai); dramaturgija (scenografija, muzikinis teatras, pasirodymai, drama, šokis); dizainas (mada, kostiumai, produktų ir baldų dizainas, vizualinė komunikacija); literatūra (esė, kritika, poezija, proza, vertimas); muzika/garsas (interpretacija, garso instaliacija, kompozicija); videofilmai ir naujosios medijos (kartu ir videoinstaliacija, dokumentiniai filmai); socialiniai mokslai (dėmesys turėtų būti telkiamas į vietos politiką ir kultūrą); ekonomika (dėmesys skiriamas miestų politikai); kultūra ir teisė (dėmesys telkiamas į autorines teises). Kiekvienam

akmenų skulptūrų simpoziume Durbache, Vokietijoje (1999); akmenų skulptūrų simpoziume Braminge, Danijoje (1999); akmenų skulptūrų simpoziume Tudela de Duere, Ispanijoje (2001); akmenų skulptūrų simpoziume Monbrizone, Prancūzijoje (2003); akmenų skulptūrų simpoziume Kaune (2004); akmenų skulptūrų simpoziume Icheone, Pietų Korėjoje (2006).

Skulptorius yra laimėjęs įvairių prizų ir stipendijų: Lietuvos valstybinę stipendiją jauniems menininkams (1995); „Children prize“ VIII ir IX tarptautiniuose medžio skulptūrų simpoziumuose Sen Pjer de Šartreze, Prancūzijoje (1995, 1996); II prizą XIV tarptautiniame akmenų skulptūrų simpoziume Fanane, Italijoje (1997); „Artist's prize“ XI tarptautiniame medžio skulptūrų simpoziume Sen Pjer de Šartreze, Prancūzijoje (1998); I prizą tarptautiniame akmenų skulptūrų simpoziume Monbrizone, Prancūzijoje (2003).

Linas Julijonas Jankus

1946 06 29–2014 07 13

Tapytojas Linas Julijonas Jankus gimė 1946 m. birželio 29 d. Priekulėje, Klaipėdos rajone. 1964–1969 m. studijavo Lietuvos valstybiniame dailės institute (dabar Vilniaus dailės akademija). 1978 m. tapo Lietuvos dailininkų sąjungos nariu. Menininkas aktyviai dalyvavo respublikinėse ir tarptautinėse parodose, simpoziumuose, yra surengęs devynias personalines parodas. Dailininkas daug dėmesio ir pastangų skyrė ne tik kūrybai, bet ir pedagoginiam darbui. 1974–1977 m. jis vadovavo dailės studijai vaikų ir jaunimo klube „Aušra“, 1979–1980 m. dirbo dėstytoju Vilniaus universitete, po to dėstė dailę Vilniaus Gedimino technikos universitete, o 1989–1999 m. šioje aukštojoje mokykloje vadovavo Dailės katedrai.

pakviestam dalyviui bus suteikta 1100 eurų dotacija per mėnesį ir nemokamas apgyvendinimas.

Reikalavimai dalyviams: jaunesni kaip 35 metų, aukštąjį mokslą baigę per pastaruosius penkerius metus. Studentų kandidatūros nebus svarstomos. Galima dalyvauti ir grupei žmonių: kiekvienas grupės narys turi individualiai užpildyti anketą, visas anketas reikia atsiųsti kartu, prie jų pridėti darbų pavyzdžių. Darbinės kalbos – vokiečių, anglų ir prancūzų. Jei prašymas išsiųstas į *Kunststiftung Baden-Württemberg (Baden-Württemberg Art Foundation)*, negalima teikti *Akademie Schloss Solitude* rezidencijai. Pakartotinai teikti prašymo negali ir buvę *Akademie Schloss Solitude* rezidentai. *Daugiau informacijos: <http://application.akademie-solitude.de/>*

Rezidencija piešėjams Prancūzijoje

Galutinis paraiškų teikimo terminas: 2014 m. rugsėjo 30 d.

Rezidencija prasideda 2015 m. vasario 1 d.

Rezidencija baigiasi 2015 m. spalio 31 d.

DRAWinternational įkūrė Jonas ir Grete McNoronai kaip mokslinių tyrimų centrą meno ir dizaino magistrantūros studijoms. *DRAWinternational* siekia burti kūrybingus žmones pasitelkiant piešimą kaip komunikaciją, rengiant parodas, leidžiant leidinius. *Kontaktinė informacija: SAS DRAWinternational 8 rue du château, 82160 CAYLUS, France tel. 0033 (0)5 6324 1619*

el. p. info@drawinternational.com
<http://www.draw-international.com/>

Rezidencija bei studijų ir kelionių dotacijos vizualinio meno dailininkams *Hessische Kulturstiftung*

Galutinis paraiškų teikimo terminas: 2014 m. spalio 20 d.

Rezidencija prasideda 2015 m. sausio 1 d. Rezidencija baigiasi 2016 m. gruodį.

Rezidencija trunka vienerius metus. Yra keturios studijos. 2015 ir 2016 metams numatyta skirti 6 dotacijas rezidencijoms. Viena dotacija – 20 500 eurų. Jei kartu keliauja vaikai ar slaugytojai, dotacija gali būti padidinta iki 25 600 eurų. Dotacija taip pat padengia parodų ir katalogų kainas iki 7700 eurų.

Kontaktinė informacija: www.hkst.de/en/grants.html Hessische Kulturstiftung Luisenstrasse 3 HH, 65185 Wiesbaden, Germany el. p. csholtz@hkst.de; tel. 004961158534340

Lino Julijono Jankaus tapybos darbai eksponuojami Lietuvos ir Rusijos muziejuose, jų yra įsigiję privatūs kolekcininkai Lietuvoje, JAV, Izraelyje, Vokietijoje, Danijoje, Rusijoje, Islandijoje, Prancūzijoje, Norvegijoje ir kitose pasaulio šalyse.

Renatė Lūšis

1942 10 05–2014 07 27

Akvarelininkė Renatė Lūšis gimė 1942 m. spalio 5 d. Klaipėdoje. 1970–1975 m. studijavo dailės pedagogiką Lietuvos valstybiniame dailės institute (dabar Vilniaus dailės akademija). 1968 m. pradėjo dalyvauti parodose. Nuo 1983 m. Lietuvos dailininkų sąjungos narė. 40 metų dėsiusi dailę, gyvenimo pabaigoje tapo laisva menininke. Dailininkė buvo realistinės pakraipos tradicijų tęsėja, visą gyvenimą liko ištikima aikštingai, sunkiai įvaldomai akvarelės technikai. Lyriškos, skaidrios, ryškiaspalvės Renatės Lūšies akvarelės atrodo kaip mažos romantiškos oazės, bylojančios apie dailininkės tikėjimą žmogumi, gyvybinga gamtos jėga ir tuo, kad „grožis išgelbės pasaulį“. Svarbų vaidmenį Renatės Lūšies kūryboje suvaidino Klaipėdos dramos teatras – dailininkė yra nutapusi beveik visų Klaipėdos dramos teatro aktorių portretus, o ši unikalių metraštį dar papildė savo amžininkų – dailininkų, gydytojų, jūreivių, vaikų – portretais.

Akvarelininkė daugybę metų Klaipėdoje organizuodavo tarptautinius akvarelės plenerus, į kuriuos suburdavo dailininkus iš įvairių pasaulio šalių. Renatė Lūšis paliko meno istorijoje ryškų pėdsaką ir, papildydama Lietuvos akvarelės mokyklos menininkų gretas, stojo šalia tokių meistrų kaip Kajetonas Sklėrius, Česlovas Kontrimas, Petras Stauskas, Osvaldas Jablonskis ir kitų.

Parodos LDS galerijose

Vilnius

Arkos dailės galerija. Aušros Vartų g. 7

Rugsėjo 2–27 d.

Lietuvos, Latvijos, Estijos dailininkų sąjungų paroda „Kelias / Ceļš / Kett“, skirta Baltijos kelio 25 metų sukakčiai paminėti

Vilniaus grafikos meno centras „Kairė–dešinė“.

Latako g. 3

Rugsėjo 9–27 d.

Alfredos Venšovaitės-Gintalienės kūrybos paroda Tado Gindrėno kūrybos paroda

Dailininkų sąjungos galerija. Vokiečių g. 2

Rugsėjo 4–27 d.

Stasys Žirgulis. „Retrospektyva“

Pamėnkalnio galerija. Pamėnkalnio g. 1/13

Rugsėjo 5–30 d.

Almyros Weigel autorinė tekstilės meno paroda „Debusuota su pragiedruliais“

Šv. Jono gatvės galerija. Šv. Jono g. 11

Rugsėjo 2–20 d.

Ryto Jono Belevičiaus skulptūros paroda

Rugsėjo 24–spalio 11 d.

In memoriam Vaclovui Krutiniui (1948–2013).

Personalinė paroda „Skulptūros ir narstiniai“

LDS parodų salė. Vokiečių g. 4/2

Rugsėjo 10–spalio 6 d.

Elmos Šturkaitės akvarelė paroda

Panevėžys

Galerija XX. Laisvės a. 7

Iki rugsėjo 17 d.

Tarptautinio stiklo meno simpoziumo

„GlassJazz“ dalyvių darbų paroda

Rugsėjo 19–spalio 9 d.

Ričardo Garbačiausko tapybos paroda

Leidžia Lietuvos dailininkų sąjunga
Išleidžiamas vieną kartą per mėnesį
El. paštas: info@ldsajunga.lt